10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

1940 ий 4 ЯНВАРЬ №1 (614) Акше 5 ыр.

ВЛКСМ Маробком ден Горком орган

Ӧрвезе коммунист

КӰКШӦ УРОЖАЙЫМ КУЧЕДАЛ НАЛЫНА

„Колхозлаште пырчан культура-шамыч ӱдымашым планироватлыме порядык нерген" ССР Союз Калык Комиссар - шамыч Совет ден ВКП(б) Центральный Комитетын пунчалышт мемнан колхоз-шамычым ончыкыжо пеҥгыдемдышашлан да пеледыктышашлан пеш кугу значенийым иметлат. Тиде документ—колхозник-шамыч нерген, нунын зажиточный илышышт нерген сталинский заботым пеш раш свидетельствоватла.

„Колхозлаште пырчан культура-шамыч ӱдымашым планироватлыме порядок нерген" СССР СНК ВКП(б) ЦК-н пунчалышт негызеш нине культура-шамычым ӱдышаш план колхоз-шамыч дек талукышто ик гана, кокияш ӱдышашым ойырен, чыла пырчан культура дене суммарно шукталтеш. „Колхоз-шамычын почвенно - климатический, хозяйственный условийыштым да надлежащий порядок установитлыме севооборотыштым шотыш налын, нунылан установитлыме ӱдышаш планым культура-шамыч дене пайлымашым" колхоз-шамычлан шке ончымышт почеш ышташ праван пуалтеш. Но тидын годым "кинде сдатлыме шотышто государственный обязательствым соответствующий культура-шамыч дене безусловно шуктымаш обеспечитлыме лийиже".

Ӱдымашым планироватлыме тыгай порядок колхозник-шамычын инициативыштым чыла мера денат использоватлашлан виктаралтын. Пырчан культура-шамычым ӱдымаш план артельын общий собранийыштыже обсуждатлалтеш да приниматлалтеш. Колхозник-шамыч могай культура-шамычым кушан, кунаре ӱдышаш нерген шке решатлат, но тидын годым нуно иктым нигунамат огыт мондо: колхозын эн первый задачыжым— государственный обязательство-шамычым шуктымашым. Колхоз-шамычын планышкышт райисполком-шамыч тунам гына вашталтышым пуртен кертыт, кунам нине план-шамыч государственный обязательствым шуктымашым огыт обеспечитле.

СССР СНК ден ВКП(б) ЦК-н ӱдымашым планироватлымым организоватлымаште колхоз-шамычлан чыла мера денат полшаш чыла партийный советский организаций-шамычлан да земельный орган-шамычлан предложитлена. Тиде колхозласе чыла комсомольский организаций-шамычланат да эн первояк партийный организаций укеан колхозласе комсомольский организаций-шамычлан тунарак относитля.

Ӱдымашым планироватлыме пашашке социалистический ял озанлык специалист-шамычын кадрыштым, социалистический пасун стахановецше - шамычым, колхозник-шамычын кумда массыштым шупшаш кӱлеш. Комсомольский организаций-шамыч тиде куго пашам ыштен, партийный организаций-шамычлан да земельный орган-шамычлан управленийлаште, контоллаште да моло учреждений-лаште шинчылтше ял озанлык специалист-шамычым производствыш пӧртылаш полшаш обязан улыт. Нунын вершышт колхозник-шамыч коклаште, кӱкшӧ урожай верч кучедалмаш судьбам решатлымаште.

Колхозный озанлыкын планироватлымаш гай кӱлешан участкышкыже колхозник-шамычын куго энергийыштым, творческий инициативыштым виктарен колташ кӱлеш. Ӱдымашым планироватлымашке колхозник-шамычын эн кумда массыжым шупшман. План-шамыч действительный, реальный лияшышт кӱлеш. Комсомолец-шамыч, чыла молодежь тиде пашаштат куго рольым модын кертыт.

Колхоз-шамыч Кумышо Сталинский Пятилеткын шошылан ямдылалтыт. Колхозник-шамыч 1940 ийыште Всесоюзный ял озанлык выставкыште участвоватлаш правам кучедал налшаш верч желаний дене йӱлат. Пырчан культура-шамычым ӱдымашым планироватлыме нерген СССР Совнарком ден ВКП(б) Центральный Комитетын пунчалышт колхозный масса-шамычын шонымашыштым шуктымаште куатле средство лиеш.

Комсомол райком-шамычын руководительыштлан, ялысе комсомолец-активист-шамычлан шке районыштым, колхозыштын экономикыштым сайын шинчыман, агротехнически грамотный лийман. Озанлыкым -да агротехникым шинчыде авторитетный комсомольский руководитель лияш ок лий.

Колхозлаште пырчан культура-шамыч ӱдымашым планироватлыме порядкым илышыш пуртымашым беспечитлаш большевистский партийлан да пашазе кресаньык правительстволан полшаш—комсомолын кровный пашаже. Колхоз-шамычын комсомолецше да комсомолкаже-шамыч! Самырык колхозник ден колхозницаже-шамыч! Шкенан чыла шинчымашнам, шкенан моштымашнам, шкенан вийнам кӱкшӧ урожайым кучедал налшаш верч пуэна!

„Комсомольская Правда" газетын 30 декабрьысе ончыл статьяже гыч.

КОЛХОЗЛАШТЕ ПЫРЧАН КУЛЬТУРА-ШАМЫЧ ӰДЫМАШЫМ ПЛАНИРОВАТЛЫМЕ ПОРЯДОК НЕРГЕН

ССР Союз Калык Комиссар-шамыч Совет ден ВКП(б) Центральный Комитетын пунчалышт

Посна культура - шамычын урожайностьыштым нӧлтымаште шке жапыштыже куго рольым модшо пырчан культура-шамыч ӱдымашым планироватлыме кызытсе порядкым кызыт ынде тоштемшылан шотлаш кӱлеш, вет тудо колхозник-шамычын творческий инициативыштым кучен шога да урожайностьым умбакыже нӧлтышаш верч кучедалмаште нунын заинтересованностьыштым лушкыдемда.

Пырчан культура-шамычын урожайностьыштым умбакыже кугемдыме пашаште колхозник-шамычын инициативыштым нӧлталшашлан, посна пырчан культура-шамыч ӱдымашым планироватлыме верч колхоз-шамычын ответственностьыштым виянгдышашлан да планироватлыме пашашке колхозник-шамычын кумда массыштым ушышашлан ССР Союз Калык Комиссар-шамыч Совет ден ВКП(б) Центральный Комитет **пунчалыт:**

1. Колхоз-шамыч дек ӱдышаш планым кажне культура дене поснак обязательно шуктымашым предусматриватлыше пырчан культура-шамыч ӱдымашым планироватлыме кызытсе порядкым отменитлаш.

2. Установитлаш, что пырчан культура-шамыч ӱдышаш план колхоз-шамыч дек талукышто ик гана, кокияш ӱдышашым ойырен, чыла пырчан культура дене суммарно шукталтеш.

3. Колхоз-шамычын почвенно-климатический, хозяйственный условийыштым да надлежащий порядок дене установитлыме севооборотыштым шотыш налын, нунылан установитлыме ӱдышаш планым культура-шамыч дене пайлымашым шке ончымышт почеш ышташ колхоз-шамычлан правам пуаш. Туге гынат, кинде сдатлыме шотышто государственный обязательствым соответствующий культура-шамыч дене безусловно шуктымаш обеспечитлыме лийже.

4. Чыла пырчан культура шотышто зернопоставкын действоватлыше порайонный норма-шамычым, колхоз-шамычым урожайность разряд дек относитлыме порядкым, тракторный паша-шамычын посна видыштлан установитлыме ставкым, тугак МТС-ын пашажлан натуроплатым тӱлымӧ порядкым 1940 ийлан кодаш.

5. Республика-шамычын СНК-ыштым (областной деленийым иметлыдыме), край (обл.) исполком, ВКП(б) крайком ден обком-шамычым южный районлаште 1940 ий 20 январь марте да моло районлаште—1 февраль марте тидым ышташ обязатлаш:

а) 1939 ийлан кинде сдатлыме планыште культура-шамыч коклаште соотношений гыч исходитлен, пӱтынь пырчан культура-шамыч ӱдымӧ план гыч районлан основной улшо культура-шамыч дене зернопоставка нормым установитлаш;

б) 1939 ийлан натуроплата пурымо планыште культура-шамычын улшо соотношенийышт гыч исходитлен, посна тракторный паша-шамычлан (кырымаш деч посна) вручитлыме счет почеш МТС-лан мийшаш натуроплата счетышто посна культура-шамычын процентный соотношенийыштым установитлаш;

в) обязательный поставка счетеш пӱтынь план гыч пырчан культурым сдатлашлан установитлыме нормым да МТС-лан мийшаш натуроплата счетеш посна культура-шамычын процентный соотношенийыштым, нуным установитлымек вич кече срокышто СССР СНК пеленсе Экономсоветлан пеҥгыдемдаш представитлаш.

6. Обязательный поставка почеш государствылан да МТС-ын пашаже верч натуроплатылан киндым тӱлымӧ годым ик культурым весе дене вашталташ колхоз-шамычлан правам пуаш, туге гынат:

а) шыдаҥ, рис, бобовый культура-шамыч, шем-шыдаҥ да тар нимогай моло культура дене вашталталтын огыт керт.

б) уржам шыдаҥ дене, бобовой культура-шамыч дене, шем-шыдаҥ дене да тар дене гына вашталташ лиеш.

7. Партийный, советский ден земельный орган-шамыч кажне колхозышто пырчан культура-шамыч ӱдышаш планым ыштыме да колхозник-шамычын общий погынымашышт дене пеҥгыдемдыме срокым установитлен, ӱдымаш планироватлымашым организоватлымаште колхоз-шамычлан чыла мера дене полшен шогышаш улыт.

8. Колхоз-шамычын правленийыштым обязатлаш: нунын разработатлыме культура-шамыч шот дене пырчан шурно ӱдышаш планым колхозник-шамычын общий погынымашышкышт обсуждатлашлан да пеҥгыдемдашлан шындаш.

9. Установитлаш, что колхозник-шамычын общий погынымашышт дене приниматлыме культура-шамыч шот дене пырчан шурно ӱдышаш планым последующий порядок дене районный исполком-шамыч пеҥгыдемдышаш улыт. Тидын годым райисполком-шамыч колхоз-шамычын планышкышт тыгай случайыште гына вашталтышым пуртен кертыт, кунам колхоз-шамычын представитлыме план вес культура дене вашталташ лийдыме пырчан культура-шамычым сдатлыме шотышто государственный обязательство шуктымашым ок обеспечиватле.

10. Колхоз-шамычын приниматлыме культура-шамыч шот дене пырчан шурно ӱдышаш план пеҥгыдемдымашым СССР-н южный районлаштыже 1940 ий 15 февраль деч вараш кодде, моло районлаште 25 февральлан пытараш Районный исполком-шамычым обязатлаш.

11. Посна культура-шамыч шот дене пырчан шурным фактически мыняр ӱдымым установитлыме срокышто да порядок дене учетыш налмашым обеспечитлаш СССР Госплан пеленсе ЦУНХУ-м обязатлаш.

12. Пырчан культура-шамычым планироватлымаште улшо положенийым вашталтымаш райсемхоз-шамыч ӱмбак ок шаралт, нунын дек пырчан шурно ӱдымаш план кажне культура дене посна шукталтеш.

13. 1940 ийлан установитлыме пырчан культура-шамыч ӱдышаш государственный планым колхоз-шамыч дек тиде пунчал дене строго кельшышын 1940 ий 10 январь деч вараш кодде шукташ Райисполком-шамычым обязатлаш.

ССР Союз Калык Комиссар-шамыч Совет Председатель—В. МОЛОТОВ.

ВКП(б) Центральный Комитет Секретарь—И. СТАЛИН.

1939 ий 28 декабрь.

ЛЕНИНГРАДСКИЙ ВОЕННЫЙ ОКРУГ ШТАБЫН ОПЕРАТИВНЫЙ СВОДКЫЖО

1 январьыште фронтышто существенный нимат лийын огыл.

Мемнан авиаций ятыр районлаште успешный бомбардировкым ыштен. Воздушный **бойышто противникын 2 самолетшым волтен шумо.**

ВЛКСМ ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТЫН X-шо ПЛЕНУМЖО

ШКОЛЫН УСТАВШЕ, ТУНЕМШЕ-ШАМЫЧЫН ПОВЕДЕНИЙ ПРАВИЛЖЕ-ШАМЫЧ ДА ШКОЛЫШТО ДИСЦИПЛИНЫМ ПЕНГЫДЕМДЫМЕ ШОТЫШТО КОМСОМОЛЬСКИЙ ОРГАНИЗАЦИЙ-ШАМЫЧЫН ЗАДАЧЫШТ НЕРГЕН

◆ ◆ ◆

*ВЛКСМ ЦК секретарь Н. Н. Романов йолташын докладше *)*

◆ ◆ ◆

ВКП(б)-н исторический XVIII с'ездше Кумышо Сталинский Пятилеткыште калык образований шотышто кугу задача-шамычым шынден: олаште всеобщий средний обученийым осуществитлымаш да ялыште национальный республиклаште йоча-шамычым десятилетний обучений дене охватитлыме ден всеобщий семилетний обученийым завершитлаш. Кумышо пятилеткын мучаштыже школлаште 40 миллион утла йоча тунемаш тӱҥалеш, а дореволюционный Российыште 8 миллион веле тунемын.

Нине моткоч кугу задача-шамычым шуктымаш школын пашажым вож гычак саемдымашым, тудым организационно эше утларак пеҥгыдемдымашым требоватла.

Мемнан партий, Сталин йолташ социалистический строительствын чыла участкылаштыжат организационный вопрос-шамычлан кугу значенийым придаватлат. ВКП(б) ЦК ден СССР СНК школа пашан организационный формыжо - шамычым определитленыт: управленийым, школьный режим дене вуйлатымашым да организационный построенийым. ВКП(б) ЦК 1935 ий 3 сентябрьысе пунчалыштыже кажне тип школлан специальный уставым да тунемше-шамычын поведений правила-шамычым разработатлаш требоватлен.

„Устав,—партий Центральный Комитетын постановленийыштыже ойлалтеш,—кузе туныктышо-шамычлан тугак тунемше-шамычланат категорический да йӧршеш обязательный характеран лийшаш. Устав кажне тип школын цельжым да задачыжым, школын организационный структуржым, школа администрацийын, педагогын да школьный организаций-шамычын правашт ден обязанностьыштым определитлыше, а тыгак учебный режимым, школышто внутренний распорядкын основыжым да школышто да школ деч ӧрдыштат тунемше-шамычын поведений правила-шамычым пеҥгыдын установитлыше основной документ лийшаш“.

Средний школа уставын тиде пленумышто обсуждатлаш предлагатлыме проектше партий ден правительствын школа нерген исторический решенийыштым негызеш разработатлалтын. Уставыште задач-шамыч да принципиальный положений-шамыч возалтыныт, кудын негызеш советский школын чыла пашаже базироватлалтеш.

*) Доклад кӱчыкемден печатлалтеш.

Уставын первой главаже, кудо школын цельже ден задача-шамычшым излагатла, тичмашнек большевистский партийын программыже гыч исходитла, кушто капитализм гыч коммунизмыш вончымо жапыште школа общестым класс-шамычлан шелалтмашым тичмашнек пытарыше орудийыш савырыме лийшаш манын каласалтын.

Класс-шамычым ликвидироватлашлан, айдеме айдемым эксплоатироватлымаш ликвидироватлашлан да коммунистический обществым ышташлан пашазе класс шкенжын диктатуржым установитлен. Мемнан советский школа пашазе классын интересыже-шамычшын проводникше, кушкын шогышо поколенийым коммунистически воспитатлымын основной звеножо улеш.

Советский школын уставше мемнан элын пашазе классшын, крестьянствыжын да трудовой интеллигенцийжын Ленин—Сталин партийын вуйлатымыже почеш калык просвещений шотышто ыштен шуктымо величайший завоеваний-шамычыштым отражатла.

Сталинский Конституций гыч исходитлен, кушто Советский Союзын достижений-шамыч возалтыныт, уставын проектше мемнан школын мемнан элын чумыр самырык поколенийжылан ак деч посна тунеммашым обеспечиватлыше, чынак всеобщий, расовый ден национальный принадлежность деч, ача-аван ожнысо да кызытсе деятельностьышт деч да вероисповеданий деч независимо, ик гай образований пушо государственный школа, общеобразовательный школа улмыжым гордость дене констатироватла.

Калык образований орган-шамычын да учительствын комсомол ден пырля задачышт—теорийым практика дене кылден йоча-шамычым чыла могырымат развитый-шамычым ямдылыме нерген партийын XVIII с'ездыштыже Молотов йолташын пумо указанийжым шуктымаш верч большевитский пижаш.

Средний школлаште правительствын постановленийже почеш посна специальность-шамыч дене дополнительный предмет пуртылт кертеш манын, устав специально предусмотриватла.

ССР Союз Верховный Советын IV Внеочередной Сессийже школа ончылан моткоч ответственный да почетный задачым шынден—РККА ден Военно-Морской Флотлан образованный, родиналан безгранично преданный пополненийым воспитатлаш.

Правильно шындыман, военно-допризывной подготовка кудын нерген Советский Союзын маршалже Ворошилов йолташ ойлен, пеш кугу рольым модеш, тудын значенийжым переоценитлашат трудно.

Пленумын участникше шамычын вниманийыштым кушкын шогышо поколенийым коммунистический воспитатлымашын пеш важный вопросшо-шамыч гыч иктыже—физический воспитанием шогалаш кӱлешлан шотлем. Школа тунемше-шамычын правильный физический развитийыштлан эн серьезный вниманийым обратитлаш, сутулостым, близорукостьым предупредитлаш, йочан тазалыкшым пеҥгыдемдаш, писын ориентироватлымашым, тулеч молат воспитнийым способствоватлаш обязан.

Школышто физкультурым преподаватлымаш йӧршеш неудовлетворительный состонийыште улеш. Физкультура урок келшыше помещений укелан лийын пеш чӱчкыдын пуракан коридорышто, кӱлешан инвентарь деч посна, и эн главныйже, чӱчкыдынак квалифицированный огыл преподавательын руководствыжо почеш эртаралтеш. Ятыр годымжо кадр ситыдымылан лийын школышто физкультура йӧршеш уке. Тиде теве мон результатше: Наркомпрос тунемше-шамычым физически воспитатлыме вопрос-шамычлан кӱлешлык вниманийым ок уделятле. Учитель-шамычын эртыше аттестацийышт физкультура преподаватель-шамычын квалификацийышт да общий образованийышт моткоч ӱлнӧ улмым ончыктыш. РСФСР-ын школлаштыже физкультура дене пашам ыштыше 60 процент утла учитель-шамыч законченный средний образованийым огыт иметле да сандене соответствующий подготовкым налмаште серьезный полышышто нуждатлат.

Комсомолын задачыже—калык образований орган-шамыч ден пырля школьник-шамычым физический воспитатлымашым решительно саемдаш. Школа мемнан ончыкылык советский интеллигенцийын кадрже-шамычым, коммунистический обществын ончыкылык строительже-шамыч кадрым ямдлыше пеш кӱлешан государственный учреждений улеш. Комсомол—Ленин—Сталин партийын эн лишыл помощникше—школым вниманий дене окружитлаш тудын авторитетшым пеҥгыдемден шогаш, тудын пашажын кукшӧ качествыже верч, школа нерген партий ЦК-н да правительствын пунчалтым шуктышаш верч кучедалаш обязан.

Школа устав проектын II главаже средний школын учебный частьше нерген, школьный пашан содержанийже нерген ойла. Школышто преподаватлыме учебный предмет-шамычын количествыжым перечислитлымаш гына тудын нерген ойла, что тунемше-шамыч высший учебный заведенийлаш пурашлан да ончыкылык практический пашалан кӱлешлык чыла шинчымашым налыт. Мемнан дене главный да главный огыл предмет-шамыч уке улыт, чыланат ик гаяк кӱлешан улыт. Туге гынат, практикыште пеш чӱчкыдын тыге лиеда, кунам посна школьный руководитель-шамыч пение, рисование, черчение, физкультура гай предмет-шамычым маловажный предмет - шамычлан шотлат, нунылан кӱлешлык вниманийым огыт обращатле. Тиде чын огыл да вредно.

Уставын проектыштыже национальный республиклаште руш йылмым преподаватлымашым моткоч кугу значенийже пеш чын подчеркиватлалтын. Партий ЦК-н указанийже почеш чыла нерусский школлаште руш йылмым обязательно изучатлымашым вводитлыме. Тиде Советский Союзын калыкше - шамыч коклаште кыл кучымашын куатле средствожо, нунын ончыкылык хозяйственный ден культурный кушмашыжым способствоватлышыже улеш. Пытартыш жапыште руш йылмым преподаватлымаште шагал огыл положительный результат-шамычым ыштен шуктымо. Молодежь руш йылмым пеш кугу желаний дене изучатла.

Туге гынат, руш йылмым изучатлымаш шотышто сай пример-шамыч дене пырля, все же ятыр союзный ден автономный республиклаште положений неудовлетворительный. Учитель-шамыч кадр шуко школлаште ямдылалт шудымо ен-шамыч гыч состоитла. Наркомпросын данныйже почеш, 2 тужем наре учитель-шамыч кӱлешлык требованийлан огыт отвечатле.

Комсомольский организаций-шамыч руш йылмым преподаватлымашым саемдымаште, кадр - шамычым ямдылымаште, учительствылан методический полышым организоватлымаште передовой учитель-шамычлан да калык образований орган-шамычлан эше начар полшат. Руш йылмым изучатлымаште недооценкым пытараш кӱлеш.

Уставын проектше тунеммашым организоватлымын основной формыжлан, школышто пашалан, уроклан пеш правильно кугу вниманийым уделятла, кудо формо учительын вуйлатымыже дене дисциплиным (предметым) систематический ден последовательный изложитлымашым пуа да школьникым учебник дене, книга дене самостоятельно паша ышташ туныкта.

Школышто центральный фигура—учитель. „Учитель,—ойлен Владимир Ильич,—мысльым шочыкташ, предрассудка-шамыч ваштареш кучедалаш, призван, кудо-шамыч эше тыште мартен массыште существоватлат“.

Учитель—тиде заботливый да внимательный воспитатель, кудо умылдымым умылтара, туныкта, культура дек приобщатла, жизненный ориентировкышто полша, мысльлан да тыршымашлан направленийым пуа. Учитель—йолташ да руководитель друг да воспитатель. Тудо мемнан родинан ончыл енже, кудо чумыр элын вниманийже да заботыжо дене окружитлалтын.

Чыла калыклан образованийыш корным почшо великий Октябрьский Социалистический революций учительым кӱшкӧ нӧлталын. Советский властьын первой кечыж гычак народный учитель партийын да правительствын заботышт дене окружитлалтын ыле. Тидым наглядно ужаш лийын СССР СНК ден ВКП(б) ЦК-н учитель - шамычлан персональный званийым вводитлыме, учитель-шамычым школа-шамычын заведующийыштлан, директорыштлан назначитлыме, учитель-шамычлан пашадарым кӱзыктымо порядок нерген, учитель-шамычлан пашадарым тӱлымӧ порядок нерген постановленийыштым ончыкташ гынат сита.

Партий ден правительство учитель дек шке пагалымашышт да вниманийышт дене чыла обществен-

Мучашыже 3-шо страницыште.

ВЛКСМ ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТЫН X-ШО ПЛЕНУМЖО

ШКОЛЫН УСТАВШЕ, ТУНЕМШЕ-ШАМЫЧЫН ПОВЕДЕНИЙ ПРАВИЛЖЕ-ШАМЫЧ ДА ШКОЛЫШТО ДИСЦИПЛИНЫМ ПЕҤГЫДЕМДЫМЕ ШОТЫШТО КОМСОМОЛЬСКИЙ ОРГАНИЗАЦИЙ-ШАМЫЧЫН ЗАДАЧЫШТ НЕРГЕН

◆ ◆ ◆

ВЛКСМ ЦК секретарь Н. Н. РОМАНОВ йолташын докладше

◆ ◆ ◆

ность могырымат учительство дек тыгаяк ленинско-сталинский отношений кӱлшашым подчеркиватлат. Тиде пагалымаш изи гычак тӱҥалын йоча-шамычыштат воспитатлалтшаш, кудо-шамычлан учитель шке вийжым, шке опытшым пуа. Туге гынат ме признатлышаш улына, что учитель дек отношений шотышто южо комсомольский организацийлаште да калык образований отделлаште тоштын пережиткышт кодыныт.

Ятыр школлаште комсомолец-шамыч учительын безупречный авторитетше верч огыт кучедал велэ огыл, но шкештак учительым мыскылыше хулиганский пашан организаторышт улыт. Москва оласе 254-ше школышто 9-ше классыште химий урокышто учительын пурымыжо годым кычкырымаш да шӱшкымаш тӱҥалын. Тиде безобразийым тӱҥалше комсомолец Ришар улмаш. Учитель хулиганствым пеш вашке пытараш предложитлен, но Ришар чарнен огыл.

Классный журналыште Ришарлан поведенийжылан начар отметкым шындыме. Ришар тидын нерген пален налмыкат, верже гыч тӧрлыштен кынелын да заявитлен: „Мланем отметкым кызытак вашталташ требоватлем!" Но, учительын отметкым тӧрлатыдымыжым ужын Ришар учительлан угрожатлен.

Мемнан посна комсомолец-шамыч могырым тыгай грубый отношений комсомольский организацийлаште алят кӱлеш отпорым огеш му. 254-ше школын комсомольский организацийже тиде комсомолецын хулиганский поведенийфактшым даже обсуждатленат огыл.

Мемнан обязанность: учительын авторитетшым чыла мера денат нӧлташ, тудын дек чыла школьник-шамычын пагалмашыштым воспитатлаш. Комсомольский организаций - шамыч учительлан тудын идейно-политический уровеньжым нӧлтымаштыже полшышашышт кӱлеш. Социалистический наукын да культурын умбакыжат пеледалтмыже учительым педагогический мастерствым эреак совершенствоватлаш обязатла. Советский учитель революционный наукым—марксизмым-ленинизмым эреак да келгын изучатлаш обязан. Тиде наукым шинчыде тудо полноценный педагог лийын огеш керт. Сӓмырык учитель - шамыч опытный педагог-шамычын йӱкыштым колыштшашышт кӱлеш, заэнавлаташ огыл, а шке квалификацийым эреак нӧлтен шогаш.

У айдемым успешно кушташлан лийын школа ден еш коклаште пеҥгыде кыл, йоча-шамыч дек педагог-шамыч дене да родитель-шамыч дене ик гай требоватлымаш кӱлеш. Школа ден ешын пырля келшен пашам ыштымашышт мемнан Советский элыште гына разрешитлалтын. Мемнан дене школа ден еш коклаште противоречий уке да лийынжат ок керт. Школын цельже да ешын цельже икте улыт, да тиде кыл кажне кечын эре утларак пеҥгыдырак лиеш.

Родительский комитет, кудын нерген уставын проектыштыже ойлалтеш, учительство ден пырля школа дек родитель-шамычымат привлекатлышаш, всеобщий обучений нерген законым илышыш пуртымаште, классный пашам организоватлымаште, школын хозяйственный пашажым саемдымаште школалан полшышаш да школын пашаштыже полшымашке, тунемше-шамычым воспитатлымашке чыла родитель-шамычым привлекатлышаш.

Комсомольский организаций-шамыч родительский комитет-шамычым пеҥгыдемдымаште кугу полышым пуэн кертыт да пушаш улыт.

Тунемше-шамычын праваштым указатлен, устав нунын обязанностьыштымат пеш раш определятла. Уставын тиде разделже да тунемше-шамычын поведений правилже-шамыч тунемше-шамычын поведенийыштын основной правилышкыже школышто дисциплиным строго соблюдатлымашым, ваш-ваш да старший йолташ-шамыч дене вежливо обращатлымашым, культурный навык-шамычым прививатлымашым, школьный ден общественный имущество дек бережный отношенийым да йоча-шамыч коклаште хулиганствым, антиобщественный поступкым проявитлымаш ваштареш кучедалме мера-шамычым вложитлаш кӱлеш нерген мемнан партий ЦК-н указанийже гыч исходитла.

Калык образований орган-шамыч да комсомольский организаций-шамыч нине требований-шамычым але мартенат огыт обеспечиватле. Кажне школышто школьник-шамыч могырым тунеммаш дек нерадивый отношений улмо случайым шагал огыл муаш лиеш. Разве шуэ тугай случай, кунам тиде але вес школьник урокыш опоздатлен мия, да тыште нимогай осалымат ок уж. Классыште чыла могырымат иктевесылан каласкалымашым шуэн огыл колаш лиеш. Шуэ огыл, кунам урокыш толшо южо школьник педагоглан учебникым але тетрадьым, конечно, заданийым „шуктыманым" монден коденам манын заявитла.

Мемнан школышто советский школьникын лӱмжым амыртыше тыгай таза огыл явлений-шамыч шуко, пеш шуко улыт.

Советский школьник шкенжын чыла поступкыштыжат организованностьым да дисциплинын примерже лияшыже кӱлеш. Звонок лиймеке тунамак классышке пурашыже да уроклан тӱрыс ямдылыкыште лияшыже кӱлеш. Классышке учительын але старший йолташын пурымышт годым шогалашыже да нунын разрешенийышт деч вара гына верыш шинчашыже кӱлеш.

Советский школьник дисциплинированный да аккуратный лияш, мӧҥгысӧ заданийым шукташ обязан, тидын деч посна прочный шинчымаш лийын ок керт.

Советский школьник учитель дене, родитель-шамыч дене, шке йолташыже-шамыч дене вежливо обращатлымаште вежливый еҥ лийшаш.

Тунеммашке кажне школьник-шамычын честно, добросовестно относитлымашкышт шуаш кӱлеш.

Классыште чыла комсомольский пашаштат первой шомак комсомольский группылан принадлежатлалтшаш. Тудо школьный илышым волноватлыше пеш кӱлешан вопрос-шамыч дене заниматлышаш, учительлан да школын руководительжылан конкретный полшымашке дене шкалан-же авторитетым завоеватлышаш. Тудо комсомольский группа пашам сайын ышта, кудо тӱрлӧ план-шамычым ыштылмаш дене ок увлекатлалт, протокол-шамыч да заседаний-шамыч коклаш ок йом, а кажне ученикын пашашкыже оперативно вникатлалтын мошта, тудын положительный ден отрицательный могырыштым шинча, тудлан кушто полшаш кӱлешым, кушто указатлаш кӱлешым, молан критиковатлаш кӱлешым шинча. Школышто комсомольский группа комсомолец-шамычын общественный деятельностьыштын первый школаже улеш.

Шуко руководящий комсомольский пашаеҥ-шамычын тудым умлымышт ок шу, что дисциплинын начар состояниййже да школышто воспитательный пашан запущенностьшолан кӧра ятыр тунемше - шамыч школа гыч куржыт, а школа гыч куржшо йоча-шамыч шуэн огыл преступный-шамычын, уголовный-шамычын да классово чуждый элемент-шамычын влияний-ышкышт логалыт.

Тиде таза огыл явленийлан решительно мучашым пышташ кӱлеш.

Школа гыч куржмашын кажне случайыштыжат келгын развиратлаш, эн ончычак тудын причинжым пален налаш кӱлеш. Тиде тевеме мом означатла: тиде школьникын мӧҥгышкыжӧ кайман, тудын ачаже ден аваже дене мутланыман, ала учениклан материальный полышым пумо нерген вопросым шындаш кӱлеш, тудлан уроклан ямдылалташыже помещений дене полшаш кӱлеш, ученикым антиобщественный влияний гыч лукташ кӱлеш.

Чыла тиде пашаште школын дирекцийжылан комсомолец-шамыч кугу полшым пуэн кертыт. Нуно ученикын школа гыч куржмо причинжым пален налме велэ огыл, но куржмашым коранденат кертыт.

Пленумышто обсуждатлаш вноситлыме, тунемше-шамычын поведений правилже-шамыч ученик шкенжым кузе кучышаш нерген вопрослан пеш раш отвечатлат. Но пашаже поведений правилым издаватлымаште велэ огыл, а паша тушто, чтобы нине правило-шамычым кажне тунемше келгын умлыжо да сайын шуктен шогыжо.

Тиде але вес проступкым обсуждатлымашке правильно подходитлымаш мо лиеш? Тиде, эн ончычак, проступкылан правильный оценкым пумаш лиеш. Йолташлан умылтарен шуктыман, что тиде проступок—кеч тудо учитель дек грубый отношений, школышто, уремыште недисциплинированный поведений лийже садак советский школьникын лӱмжӧ дене ок совмещатлалт.

Кажне школьникын сознанийыштыже школа дек, класс дек, тунеммаш дек, тудым мо окружатла чыла тудын дек искренный йӧратымашым воспитыватлаш кӱлеш. Кажне школьник пусть шинчыже, что ученический билет, кудым тудо чыла вере да кеч кушташ эреак шкеденже аралшаш, тудлан шарныктышыже кӱлеш, что тудо советский школьник,—тугеже тудо честный, дисциплинированный правдивый еҥ лияшыже кӱлеш.

Комсомол йоча - шамыч нерген нунын школышто улмышт годым гына велэ огыл заботитлышаш. Школьный комсомольский организаций-шамыч йоча - шамычлан школа деч ӧрдыштат культурный, интересный илышым организоватлышаш улыт. Тидын верч тыршыман: кудывечылаште форпост-шамыч лийышт, форпостлаште вожатый-шамыч лийышт, йоча-шамычын каныме жапышт увлекательный лийже.

Пионерский организацийым пеҥгыдемдыме шотышто, тудын пашажым саемдыме шотышто пеш кӱлешан мероприятий-шамыч кокла гыч юный пионер-шамыч у правилышт иктыже улеш. Нунын значенийышт пеш кугу. Ме пионер-шамычлан большевистский черта-шамычым, родиналан, большевик-шамычын Всесоюзный коммунистический партийжылан, шемер-шамычын другшо да учительже Сталин йолташлан беззаветный йӧратымашым, шокшо преданностьым прививатлышаш улына.

Правило-шамыч пионер-шамычын мемнан кучедалмаште да строительствыште лийшаш участийым принматлаш желанийыштым шочыктат. Нине правило-шамычын значенийышт тыгак туштат, что нуно тунеммаште, мӧҥгысӧ заданийым шуктымаште, тунемше - шамычын поведений правилже-шамычым шуктымо пашаште пионер-шамычым примерлан шындат. Нуно пионер-шамычым дисциплинированностьлан туныктышаш, ученический самодеятельностьым, активностьым да инициативым вияндышаш, да тунемше-шамычын чыла могырымат развитийыштым обеспечитлышаш улыт.

Правило-шамыч йоча-шамычым интернационализм чыла тӱнясе шемер-шамыч йочашт дек иза-шольо. отношений, национальный ойыркалмашын чыла тӱрлӧ проявленийжым пытарыме духеш воспитатлымашлан поснак кугу вниманийым обращатлат. Нуно пионер-шамычын закалкыштлан полшышаш, нуным смелый лияш, нелытык деч лӱддымӧ лияш пашаште да ту-

Мучашыже 4-ше страницыште.

ВЛКСМ Центральный Комитетын Х-шо Пленумжо

Школын уставше, тунемше-шамычын поведений правилже-шамыч да школышто дисциплиным пеҥгыдемдыме шотышто комсомольский организаций-шамычын задачышт нерген

ВЛКСМ ЦК секретарь Н. Н. Романов йолташын докладше

(Мучаш)

неммаште упорный да терпеливый лияш туныктышаш улыт.

Правило-шамыч школлан пеш кугу значенийым иметлат.

Нуно лачак тудо оружий улыт, кудын полшымыжо дене ме пионерский организацийлаште дисциплиным пеҥгыдемден кертына.

Раш, правило гыч кажнымже комсомолын областной, краевой, республиканский да центральный комитетше ӱмбак куго обязанностьым пышта. Отрядлаште пионер-шамыч оборонный паша денат, физкультура денат, труд денат занилматлен кертышт манын комсомолын да ятыр моло организаций-шамычын практический ден конкретный руководствышт кӱлеш.

Ленинын—Сталинын великий партийже коммунизм верч кучедалше самырык поколенийым воспитатлымашым комсомоллан ӱшанен пуэн. Мланна великий партийын ӱшанымыжым, мемнан вождьын да друтын Сталин йолташын ӱшанымыжым оправдыватлымаш деч куго пиал уке. Средний школа уставын проектшым обсуждатлыме дене ме социалистический родинаште школын виянгшаш корныжым обсуждатлена. Устав проектшым ВЛКСМ ЦК-н пленумыштыжо обсуждатлымаш факт лачак тудо куго вниманий да значений нерген ойла, кудо тиде пеш кӱлешан документылан пуалтеш. Советский школа—Ленинско—Сталинский комсомолын государственный деятельностьыштыжо пеш кӱлешан участок. Школышто мемнан элын сознательный гражданинже воспитатлалтеш. Тыште тудын созванийже формироватлалтеш, тудын качествыже тапталтеш. Тыште тудо шкенжын чыла ончыкылык илышыжлан закалкым налеш.

Школышто молодежым воспитатлымаш мемнан, таза, коммунистический воспитаний лийже манын ме чыла вийна дене да средства-шамыч дене тыршышаш улына. (**Сово кырымаш**).

Йошкар-Ола педучилищысе пырдыж газета редколлегийын член-же-шамыч газета лукмо годым. Снимкыште шола гыч: И. П. Литвин ден П. С. Никитин йолташ-шамыч.

Фото **М. Чуршуковын**.

ИНОСТРАННЫЙ ТЕЛЕГРАММА-ШАМЫЧ

Иранский шах Реза Шах пехлевин да Иран правительствын Сталин йолташлан саламышт

Сталин йолташын 60 ий теммыжлан лийын Иранын чрезвычайный да полномочный посолжо г. Мухаммед Саед иностранный паша калык комиссариат гоч Сталин йолташлан Иранын шахше Реза Шах Пехлеви деч да тыгак Иранын правительствыже деч саламлымашым да поздравитлымашым передаватлен.

Литовский газета советско—литовский отношений нерген

„ХХ амжиус" литовский газета у ийсе номерыште тыге воза: „Мемнан самырык государство 1940 ийым ятыр вашталтше обстановкышто вашлиеш. Польша пытен. Советский Союз Литван непосредственный пошкудыжо лийын, ваш полшымо нерген советско-литовский пакт мемнан ончылыклан путырак кугу значенийым иметлаш тӱҥалеш.

Кӱчык увер-шамыч

Тений марте Великопольский средний школышто (Оршанка район) осоавиахимовский организаций пашам начар ыштен толын. Кызыт Осоавиахимовский организаций пашам сайын ышташ тӱҥалын. Шукерте огыл 15 учебный винтовкым, 5 гранатым, 20 противогазым да 20 мужыр лыжым налме.

Тунемше-шамыч оборонный значоклан нормым сдатлаш виян ямдылалтыт.

Шашкин Сеню.

* * *

У-Тор'ял районный центрыште строительство ий еда кушкеш. 1939 ийыште у сельмагым ыштыме. Сельмаг ыштышлан 20 тӱжем теҥге оксам кучылтмо.

Макс. Веденькин.

* * *

Колхозлаште ончыл молодежь дене у комсомольский организаций-шамыч организоватлалтыт. Шукерте огыл Шернур район, „Трактор" колхоз пелен 12 еҥ дене комсомольский организацийым организоватлыме.

И. Актуганов.

* * *

Кугу-Мушко тӱҥалтыш школышто (Шернур район) ты мартен пионерский организаций уке ыле. Шукерте огыл тиде школеш пионерский организацийым организоватлыме. Тушко 30 тунемше-шамыч пуреныт.

Ф. В. Шабердин.

Гектар гыч 100 пуд пырчым налшаш верч

1939 ийын тӱҥалтышыштыже Сталинградский областьыште передовой колхозник-шамычын замечательный движенийышт шочын. Тиде движенийын инициаторжо шамыч—Хоперский район, „12 годовщина Октября" колхозын полеводческий бригадыжын бригадирже Аркадий Гуров да Хоперский МТС-н тракторный отрядшын бригадирже Георгий Козленков.

1938 ийыште Гуровын бригадыже шке участкыж гыч кӱкшӧ огыл урожайым поген: гектар гыч 40 пудым. Хоперский районын моло колхозшо-шамычат примерно тынарак налыныт. Гуров ден Козленков йолташ-шамыч шке колхозыштын урожайностьыштым кок гана даже кум гана шукемдаш тыршаш тӱҥалыныт. Самырык бригадир-шамыч агротехнический пашан планжым сайын шоненытат **кеч могай условийыштат кажне гектар гыч 100 пуд деч шагал огыл пырчым погаш** шке ӱмбакышт обязательствым налыныт.

Тиде обязательство шук талтын! Пырчым ӱдымын чыла площадьше гыч (428 гектар) Гуров ден Козленков кажне гектар гыч 120 пудым налыныт.

Гуров ден Козленковын починшыштым Сталинградский областьысе ятыр-колхозный бригадир-шамыч подхватитленыт да тыгак чапле результатыш шуыныт. Примерлан, Ново-Николаевский районышто 27 бригадир-шамыч шӱдӧ пудан урожайым налыныт. Тиде районысо „Красное знамя" колхозышто бригадир-шамыч Ружейников ден Алифанов 409 гектарыште кажне гектар гыч 150 пуд шыдаҥым налыныт.

Стопудовик-шамычын движенийышт шарла да кушкеш. Тушко Сталинградысе у да у колхоз ден МТС-н бригадирышт велэ огыл, но Советский Союзысо ятыр моло область да край-шамыч ушненыт.

Сталинградысе колхозник-шамычын инициативышт кумдан поддерживатлалтеш.

Тиде чапле тӱҥалтышын ценностьшо кушто, кудым ялыште стахановский движенийыште у этап маныт? Всесоюзный ял озанлык выставкыште гектар гыч 100 пуд деч утла урожайым налше ончыл колхоз-шамычын опытышт дене ознакомитлалташ лиеш ыле. Ефремовын да социалистический ял озанлыкын моло мастерыштын 400 пуд урожайым налмышт нерген ушештараш лиеш.

Но тиде рекордный урожайым кугу огыл участкыла гыч налме. А Сталинградский колхозник-шамыч шкеныштын примерышт дене рекордный урожайым завоеватлымек **пӱтынь бригадылаште да колхозлаште кӱкшӧ да устойчивый урожайым** налмашке кузе практически кусныашым ончыктат. Нуно кеч могай условийыштат бригадылан закрепитлыме кажне гектар площадь гыч 100 пуд деч шагал огыл шурным налшаш верч кучедалыт.

Тиде тӱҥалтышын значенийже моткоч куго. Тидым каласаш гынат сита: если пӱтынь союз мучко кажне гектар гыч 100 пуд урожай налалтеш ыле гын, то элна кажне ийын 10 миллиард пуд шурным налеш ыле:

Стопудовик-шамыч передовой ефремовский агротехникын чыла комплексшымат шке пасуэшышт применятлат. Ефремовын методшо-шамычым нуно посна звено гыч бригадылашке переноситлат.

Стопудовик-шамыч пасу пашам кӱчык жапыште эртарат, зябь ден парым сайын обрабатыватлат, яровой ден озимой культура-шамычым шке жапыштыже ӱдат, ӱдымӧ шурнын кушмыжо жапыште сайын ончат.

Гуров ден Козленков 100 пуд урожайым н а л ш а ш верч кучедалмашке ямдылалтмашым шыжымак, млан-дым сайын да кӱкшӧ качество дене обрабатыватлымышт годым тӱҥалыныт. Нуно зябьым 21—22 сантиметр келгытым куралыныт.

Шошым влагым аралшаш верч, бригадир-шамыч заговым культивироватленыт да тореш кутӱй тырмаленыт. **Телым кажне гектарыште 70—80 щит-шамычым шогалтен. лум кучымашым ыштеныт.**

Сталинградец-шамыч шошо ага ӱдымашым 8 кечыште пытареныт. Кеҥежым кок гана прополкым ыштеныт, а уборка жап толын шумек, урожайым 10 кечыште поген налыныт.

100 пуд урожай верч полевой бригада-шамыч дене пырля тракторный отрядшамычат кучедалыт, тидыже поснак шерге. Кӱкшӧ урожай верч кучедалмашым успехшым полевой бригада велэ огыл решатла, но тракторист ден комбайнер-шамыч дечынат пеш шуко зависитла. Тиҥым мондаш огеш кӱл.

Стопудовик - шамычын движенийышт шарлыме дене пырля колхозлаште трудым организоватлымаш вопрос кугу значениян лийын шога. Тиде движенийышке ушналтше ятыр колхоз-шамыч **звеньевой организаций трудышке** кусаш решатлат, тудо чыла ял озанлык пашам сай качество да шке ж а п ы ш т е шуктымашым обеспечитла.

Шукерте огыл Сталинградыште бригадир-стопудовик-шамычын областной совещанийышт лийын. Совещанийын участникше-шамыч чыла колхозник-шамыч деке, полеводческий ден тракторный бригадын бригадир-шамыч деке, **элын** агрономжо-шамыч деке да МТС-н пашаеҥышт-шамыч деке „кӱкшӧ да устойчивый урожай налшаш верч, кажне ийын 8 миллиард пырчым погымо нерген сталинский заданийым шуктымаш верч бригада ден бригадир-шамычын всесоюзный соревнованийым тӱҥалаш" предложений дене обращатлалтыныт.

Тиде ӱжмашым мемнан денат авалтыман.

Стопудовик - шамычын движенийышт эре кумдан шарла. Тиде движенийыш шке ушнышо колхозник-шамыч, шӱдӧ пудан урожай налшаш верч кучедалмашке, 1940 ийысе шошым чыла ямдылык дене вашлиян кызыт виян ямдылалтыт.

Отв. редактор—
К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: МАССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 69—70, телефон № 90.
Упол. Главлита Мар. АССР А—31. Йошкар-Ола, типография Маргосиздата.